

Eliane Rodrigues over haar jeugd

Alegria da vida

Ook vijfendertig jaar na de Elisabethwedstrijd is Eliane Rodrigues nog altijd een vedette in België. Ze vertelt over haar jeugd in Brazilië, over het concours, over lesgeven, over haar festival en over mens en musicus zijn.

Terwijl Eliane koffie zet, voeren haar twee honden, Kazan, een Tervuerense Herder en Tominho, een chihuahua, groot en klein, een stille strijd om de aandacht. Eliane laat het geamuseerd toe. Ze is haar Zuid-Amerikaanse temperament na jaren in het toch wat bedaarde Vlaanderen niet kwijtgeraakt en regelmatig schalt haar schaterlach door de huiskamer, waar in een hoekje twee concertvleugels, een Fazioli en Steinway, er gebroederlijk het zwijgen toe doen. We beginnen maar eens helemaal bij het begin, terug naar de tijd waarin ze als wonderkind van zich liet horen. Nauwelijks tweeënehalf jaar oud begon ze muziek van tekenfilms na te spelen. Tenminste dat dacht haar moeder, maar in werkelijkheid maakte Eliane haar eigen muziek bij de tekenfilms. 'Ik herinner me nog heel goed het moment dat ik naar het instrument keek en begreep hoe melodie en harmonie samengaan. Het ging eigenlijk vanzelf.' Haar moeder, als ballerina verbonden aan het Theatre Municipal in Rio de Janeiro, nam haar, inmiddels vier jaar oud, mee naar de dirigent van het theater. Zijn advies was dat Eliane pianoles moest nemen en de dirigent stelde voor om van haar eigen composities uit te geven. Dat werden uiteindelijk drie boekjes, een heuse methode: *Eliane No Paraiso das Teclas*. De dirigent vroeg haar te improviseren op bepaalde technische moeilijkheden en hij schreef de noten op. De methode werd lange jaren gebruikt op muziekacademies in Brazilië. In de boekjes staan ook nog de foto's van haar eerste concerten: ze was zes jaar toen ze met orkest een concert van Haydn speelde en een jaar later het concert in A, KV 488 van Mozart. 'Haydn was bij een wedstrijd en ik ging aan de jury vragen wanneer ik zou mogen spelen. Ik was ongeduldig. "Ga maar zitten, we zullen je wel roepen", was het antwoord. Maar ik wilde niet gaan zitten, ik wilde spelen! Dat herinner ik me heel goed.'

Rio de Janeiro

Ze kreeg les van Arnaldo Estrella. Hij was een grootheid in Brazilië. 'Hij had wel de juiste aanpak voor een kind. Totaal niet theoretisch, maar eenvoudig. Hij zei me waar ik op moest letten, en nog belangrijker: hij lette op dat ik oplette.' Toen ze negen jaar was kreeg ze zwelling

in haar armen en vingers, een gevolg van te gespannen spelen. 'Ik gaf al concerten, maar moest van hem helemaal terug naar het begin.' Met haar hand op tafel demonstreert ze heel geduldig, vinger voor vinger, do-re-mi-fa-sol. 'Dat ging zo enkele maanden en ik leerde klank maken zonder de minste inspanning. Ik merkte dat het hielp en bleef dus doen wat hij van me vroeg. Na een paar maanden waren de problemen voorbij.' Voor Eliane was Estrella als een vader. 'Ondanks dat hij heel beroemd was, hij was bevriend met Villa-Lobos en had gestudeerd in Parijs bij Yves Nat, was hij juist heel bescheiden. Met mijn kleine broertje gingen we naar zijn huis, we aten in de keuken een bord bonen met rijst en we vertelden vooral veel grapjes, dat hield hij van.'

Het was een vrolijke tijd in warm Brazilië. 'Ik studeerde niet altijd zo ijverig, de school was tegenover de zee. Als ik met mijn sandalen vol zand op de pianoles kwam, was Estrella niet boos, maar hij zei wel dat ik meer moest oefenen. Probeer je te concentreren zei hij dan, maar hij liet me ook kind zijn.'

Volwassen werd ze in Antwerpen bij Jacques De Tiège. 'Hij heeft me veel geleerd, en ook een beetje gedruild. Ik was altijd heel gehoorzaam, uiteindelijk was wat hij zei heel goed voor mij. Ik kwam bij hem terecht omdat hij me was aangeraden door Leon Fleisher die ik via het Van Cliburn Concours had leren kennen. Jacques was ook een leerling van hem.'

Antwerpen

Nu geeft ze zelf al vele jaren les. Eerst op de muziekacademie en daarna op het conservatorium in Antwerpen. 'De academie vond ik ook heel fijn. Het zijn wel amateurs, maar het gaat heel serieus. Als leraar zorg je voor de sfeer in de klas. Ik zet de leerlingen bij elkaar, ik doe dingen met ze waarvan ik denk dat ze belangrijk zijn voor hun ontwikkeling in het algemeen. Ik laat ze voor elkaar spelen, stimuleer het geven van een opinie, wat ze voelen, dat probeer ik te kweken in een leerling. Niet alleen om musicus te worden, maar ook gewoon om mens te zijn, want daar begint het. Het boeit me altijd die verschillende persoonlijkheden te zien en het is belangrijk voor iedereen om zijn eigen persoonlijkheid te vinden. Uiteindelijk komt alles wat je speelt uit jezelf, en zoals Lipatti zegt, is er geen vrijheid zonder dat je precies weet wat je speelt. Daarom is het ook belangrijk het karakter van de componist te begrijpen, ook al komt daar altijd een deel van je eigen persoonlijkheid in terug.' Ze was betrokken bij de populaire televisieprogramma Thomas speelt het hard, waarin presentator Thomas Vanderveken het pianoconcert van Grieg instudeerde en uiteindelijk ook speelde. 'Het was mooi om te zien hoe de muziekacademies na die programma's veel meer aanmeldingen kregen. Een heel mooi effect, mensen waren heel enthousiast. Het was natuurlijk een avontuur, maar Thomas is heel intelligent en begaafd.'

Terugkijkend naar haar jeugd ziet ze grote verschillen met nu. 'Jonge mensen zijn nu veel bewuster hoe ze zich profileren. In onze tijd was dat heel anders. In Brazilië leefde we bij de dag en het uur. Wat we over twee of vijf jaar zouden doen, daar dachten we niet aan. In zekere zin was dat goed, we waren tevreden.

In Brazilië kende je nooit iemands achternaam. Het was een beetje zoals Westside Story. Ik vond het heel fijn om met mijn kleine broertjes bij een groep te zijn. Je wilde niet dat mensen zouden denken dat je anders was. We maakten lawaai op straat, kregen ook wel eens een emmer water over ons heen.'

De overgang naar Antwerpen was enorm. 'Ik was wel een beetje wild, mensen durfden soms niet bij mij in de buurt te komen.' Ze lacht: 'Nu ondertussen wel.' Er wordt nog steeds over het concours gesproken. 'Je komt er nooit helemaal los van.' Laatst demonstreerde ze op de televisie hoe snel en gemakkelijk ze nieuwe stukken leert. 'Ja, maar het concert van Frederic Devreese, toen het verplichte werk tijdens het concours, was toch wel zeer moeilijk. Een van de moeilijkste uit de geschiedenis van het concours.' En terwijl de kandidaten in de kapel zaten kwam Devreese nog langs met correcties...

'Ik voelde me daar als in quarantaine. En ik had zeker het gevoel dat het een belangrijk moment was.'

Saas Fee

Ze lijkt de eeuwige jeugd te bezitten. 'De muziek geeft zoveel, je blijft er jong bij. Als je openstaat voor muziek, het zijn extra vitamintjes als je de muziek emotioneel beleeft. Mensen verliezen zichzelf soms in analyse, dan sluit je je

hart een beetje, je moet juist zo analyseren om je hart te openen en de essentie te ontdekken. Terwijl ik me wel heel bewust ben van hoe ik speel.'

Elke zomer organiseert ze een groot festival in Saas Fee. 'Dat leerde ik kennen door mijn man, hij kwam daar al met zijn familie. Er is een soort amfitheater, echt mooi, maar alleen de fanfare speelde daar.

Mensen vroegen of we niet iets zouden kunnen organiseren en zo is het idee ontstaan. Ik moest er even aan wennen, want we doen veel concerten in de kerk, en de kerk was iets heiligs, maar het geeft ook een gevoel van samenkomen, van ontmoeting. Nu voelt het als een grote familie.

Het programma maakt ze zelf. 'Ik probeer programma's te maken, ook voor mensen die niet helemaal into klassieke muziek zijn. Ook met filmmuziek en natuurlijk Beethovens zevende symfonie. Ik hou enorm veel van de symfonie, ik wil dat die muziek op mijn begrafenis gespeeld wordt.'

Ze is daar ook gaan dirigeren. 'Het is iets van zelfsprekends. Ik ben muzikant, verhalenverteller. Ik geloof niet in de scheiding van componist, pianist en dirigent. Muziek is een taal en gaandeweg leerde ik dirigeren in de praktijk, ook al heb ik adviezen gehad van bevriende dirigenten.'

Rotterdam

Een andere traditie is het kerstconcert in de Doelen. 'Het is altijd geprogrammeerd geweest rondom Chopin, maar de laatste jaren wil ik er iets omheen doen voor de variaties. Deze keer is dat Leonard Bernstein. We spelen o.a. Westside Story met twee piano's en percussie, samen met mijn dochter Nina Smeets en twee slagwerkers Carlo Willems en Koen Wilmaers. Bernstein was ook een allround musicus. Ik houd van zijn muziek, ik geef zijn Anniversaries ook aan mijn studenten, zij genieten ervan. Bernstein is ook een verhalenverteller. Bij hem is er altijd de bezieling, hij is een pracht van een kunstenaar en ik ben er trots op om zijn muziek te spelen.'

ERIC SCHOONES

De laatste CD van Eliane Rodrigues: Claude Debussy Reflets: Suite Bergamasque, Ballade, Pour le Piano, Images I & II, bovendien op de website van Navona Records en Spotify nog Children's Corner Navona Records NV6164

'De muziek geeft zoveel, je blijft er jong bij.'

